

Věc C-286/24

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum doručení:

23. dubna 2024

Předkládající soud:

Supremo Tribunal de Justiça (Portugalsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

4. března 2024

Navrhovatelka:

Meliá Hotels International, S. A.

Odpůrkyně:

Associação Ius Omnibus

[omissis]

Supremo Tribunal de Justiça (Nejvyšší soud, Portugalsko)

7.^a Secção (sedmý senát)

[omissis]

[Identifikační údaje věci a soudu]

I. SKUTEČNOSTI PŘEDCHÁZEJÍCÍ SPORU

1 ASSOCIAÇÃO IUS OMNIBUS podala proti společnosti MELIÁ HOTELS INTERNATIONAL, S. A. zvláštní žalobu na určení povinnosti ke zpřístupnění dokumentů, v níž v zásadě požadovala následující:

1. Aby byla upozorněna Evropská komise, která by mohla případně předložit soudu písemná vyjádření k její žádosti.

2. Aby žalované bylo oznámeno, že v den, v čase a na místě určeném soudem má předložit, tedy zpřístupnit či dát k dispozici žalobkyni dokumenty uvedené

v bodě 62 žaloby, a to případně spolu s opatřeními k zajištění proporcionality, která soud bude považovat za vhodná.

Nebo podpůrně:

3. Aby soud určil, které z dokumentů uvedených v bodě 62 žaloby, nebo které jiné dokumenty dle úvahy soudu, jsou nezbytně nutné k tomu, aby žalobkyně mohla určit, zda byly dotčeny obecné zájmy, zda byli spotřebitelé s bydlištěm v Portugalsku dotčeni protisoutěžními praktikami uvedenými v žalobě, zda jim tyto praktiky způsobily škodu a jaká je výše této škody.

4. Aby byla žalované uložena povinnost předložit tyto dokumenty v den, v čase a na místě, které určí soud, tak, aby byly přístupné nebo k dispozici žalobkyni.

V každém případě:

5. Aby byl umožněn přístup k dokumentům nezbytně nutným k tomu, aby žalobkyně mohla určit, zda byly dotčeny obecné zájmy a jednotné individuální zájmy a zda spotřebitelé s bydlištěm v Portugalsku mají nárok na náhradu škody způsobené porušením článku 101 SFEU a článku 9 Lei n.º 19/2012 (zákon č. 19/2012) v souvislosti s těmito protisoutěžními praktikami, a to společně s opatřeními k zajištění proporcionality, která bude soud považovat za vhodná.

6. Aby byl žalované oznámen záměr žalobkyně podat proti ní v případě, že se potvrdí poškození jednotných individuálních zájmů spotřebitelů, žalobu na náhradu škody jménem a v zájmu všech spotřebitelů s bydlištěm v Portugalsku, kteří byli dotčeni předmětnými protisoutěžními praktikami, s cílem nahradit jim škodu způsobenou těmito praktikami, a to s cíli a účinky stanovenými v čl. 323 odst. 1 občanského zákoníku.

Uvedla, že:

- a. Evropská komise přijala dne 21. února 2020 rozhodnutí ve věci AT.40528 – Holiday Pricing, podle kterého žalovaná v období od ledna 2014 do prosince 2015 porušila článek 101 SFEU a článek 53 Dohody o Evropském hospodářském prostoru (EHP) tím, že ve smlouvách uplatňovala vertikální praktiky, které rozlišovaly mezi spotřebiteli na základě jejich státní příslušnosti nebo země bydliště, a omezovala tím aktivní i pasivní prodej ubytování v hotelech, které provozuje nebo vlastní, na spotřebitele, kteří jsou státními příslušníky jí určených členských států nebo v těchto státech mají bydliště, za což jí byla uložena pokuta v celkové výši 6 678 000 eur.
- b. Uvedené rozhodnutí bylo přijato za součinnosti žalované (které byla z tohoto důvodu pokuta snížena) a je konečné, neboť proti němu nebyl podán žádný opravný prostředek.
- c. Žalobkyně se domáhá potvrzení skutečnosti, že protisoutěžní jednání žalované, uvedené v rozhodnutí, s ohledem na zeměpisný rozsah praktik

uvedených v rozhodnutí poškodilo v Portugalsku ústavně chráněné obecné zájmy a jednotné individuální zájmy spotřebitelů s bydlištěm v Portugalsku, a případně určení výše způsobené škody.

- d. Při zohlednění veřejně dostupných informací a dokumentů nemůže žalobkyně učinit podrobné závěry o skutečnostech uvedených v předchozím bodě, ani jít nad rámec obecného závěru, že tato praxe měla v Portugalsku účinky.
- e. V případě, že žalobkyně po získání důkazních prostředků požadovaných žalobou prokáže, že protisoutěžní jednání žalované poškodilo obecné zájmy a jednotné individuální zájmy spotřebitelů s bydlištěm v Portugalsku, hodlá na základě získaných důkazních prostředků podat žalobu na určení protisoutěžního jednání a přiznání náhrady škody, a to výhradně na základě porušení soutěžního práva, přičemž využije svého práva přiznaného portugalskou ústavou a předpisy podat jménem poškozených spotřebitelů s bydlištěm v Portugalsku žalobu ve veřejném zájmu.
- f. Dopisem ze dne 15. dubna 2021 žalobkyně vyzvala žalovanou k předložení zde uvedených důkazních prostředků, a to z důvodů a za účelem, které jsou rovněž uvedeny v žalobě, a poskytla jí lhůtu patnácti pracovních dnů na odpověď.
- g. Dopisem ze dne 14. května 2021 žalovaná informovala žalobkyni, že z důvodů v tomto dopise uvedených žádné z požadovaných důkazních prostředků nezpřístupní.
- h. Žalobkyně usiluje o přístup k následujícím dokumentům, které má údajně žalovaná k dispozici, aniž by tím byly dotčeny další dokumenty nebo jen část dokumentů, které soud považuje za relevantní a (dostatečně) nezbytné pro účely žádosti žalobkyně [*omissis*] [procesní údaje]:

Za účelem určení a prokázání rozsahu a účinků předmětné protisoutěžní praktiky:

- i. „Dokument obsahující standardní podmínky žalované („Meliá’s Standard Terms“) užívané v období od ledna 2014 do prosince 2015, na něž se odkazuje zejména v bodech 19 a 24 rozhodnutí Komise“.
- ii. 4 216 smluv o prodeji ubytování uzavřených v letech 2014 a 2015 přímo mezi žalovanou a/nebo její dceřinou společností Apartotel, S. A. a zprostředkovatelskými subjekty uvedenými v rozhodnutí, které obsahovaly výslovnou podmínku, že v Evropské unii je prodej možný pouze v případě spotřebitelů, kteří jsou státními příslušníky zemí uvedených ve smlouvě nebo kteří mají v těchto zemích bydliště; nebo alternativně úplný seznam těchto smluv, u každé ze stran s uvedením zahrnutých hotelů žalované, povoleného území prodeje a doby platnosti smlouvy.

- iii. Dokumenty obsahující identifikaci 140 hotelů žalované zahrnutých do těchto smluv o prodeji ubytování uzavřených přímo mezi žalovanou a/nebo její dceřinou společností Apartotel, S. A. a zprostředkovatelskými subjekty pro prodej ubytování v období od ledna 2014 do prosince 2015.

Za účelem určení a prokázání škody způsobené spotřebitelům a jejího vyčíslení:

- i. Dokumenty, tabulky nebo studie, které má žalovaná k dispozici a z nichž vyplývá celkový roční obrat žalované od roku 2014 do současnosti (2021) v souvislosti se všemi smlouvami o prodeji ubytování v hotelových resortech žalované, a dále dokumenty, tabulky nebo studie, které má žalovaná k dispozici a z nichž vyplývá nebo z nichž lze vyčíst procentní podíl tohoto obratu, který byl uskutečněn na základě 4 216 smluv o prodeji ubytování v hotelových resortech žalované identifikovaných Evropskou komisí od roku 2014 do současnosti (2021).
- [ii.] Dokumenty, které má žalovaná k dispozici a v nichž je obsažen nebo z nichž přesně, odhadem či přibližně vyplývá za období od ledna 2014 do konce platnosti poslední z výše uvedených 4 216 smluv o prodeji ubytování (který pravděpodobně nastal později než v prosinci 2015):
 - 1) počet spotřebitelů s bydlištěm v Portugalsku, kteří se ubytovali ve 140 hotelech vlastněných žalovanou, jež jsou předmětem smluv o prodeji ubytování obsahujících omezující ustanovení;
 - 2) průměrný počet nocí, které spotřebitelé strávili v těchto hotelech žalované.
- [iii.] Dokumenty, které má žalovaná k dispozici a v nichž jsou obsaženy nebo z nichž vyplývají nejnižší, průměrné a nejvyšší konečné ceny za ubytování podle typu ubytovací jednotky pro každý hotel ve 140 hotelech zahrnutých do smluv o prodeji ubytování s omezujícími ustanoveními, a to jak v případě prodeje neelektronickými prostředky, tak i v případě prodeje on-line, a jejich časový vývoj od ledna 2014 do prosince 2020.
- [iv.] Dokumenty, které má žalovaná k dispozici, včetně studií trhu zadaných nebo pořízených žalovanou, v nichž jsou obsaženy nebo z nichž mohou být vypočítány tržní podíly žalované a jejích hlavních konkurentů (nebo jejich odhady) v období od ledna 2014 do konce platnosti poslední z výše uvedených 4 216 smluv o prodeji ubytování, a to v každém členském státě Evropské unie.
- [v.] Dokumenty, které má žalovaná k dispozici, včetně studií trhu zadaných nebo pořízených žalovanou, které popisují nebo z nichž lze odvodit různé typy nebo profily hostů ubytovaných v různých třídách hotelů v rámci 140 hotelů, k nimž se vztahují kupní smlouvy s omezujícími ustanoveními uvedené v rozhodnutí, jakož i jejich průměrné spotřební návyky.

[vi.] Žaloby na náhradu škody podané proti žalované v kterémkoli členském státě EHP spotřebiteli nebo sdruženími spotřebitelů, jež jsou postaveny na protisoutěžních praktikách žalované, k nimž se vztahuje rozhodnutí Evropské komise [nebo alternativně označení příslušných jednacích čísel soudních spisů].

*

Po i) oznámení Evropské komisi, ii) oznámení všem spotřebitelům na portugalském území formou veřejné vyhlášky a iii) oznámení žalované:

Evropská komise uvedla, že nebude předkládat písemná vyjádření.

[omissis]

[omissis] [Dokumenty předložené stranami a údaje o jejich zpracování]

*

Následně byl vydán rozsudek, kterým bylo žalobě vyhověno a který stanovil:

„1. Společnost MELIÁ HOTELS INTERNATIONAL, S. A., [omissis] se vyzývá, aby zdejšímu soudu doručila a do spisu založila následující dokumenty tak, aby byly žalobkyni dostupné a aby k nim měla přístup s využitím technické podpory:

i. »Dokument obsahující standardní podmínky žalované („Meliá’s Standard Terms“) užívané v období od ledna 2014 do prosince 2015, na něž se odkazuje zejména v bodech 19 a 24 rozhodnutí Komise«.

ii. 4 216 smluv o prodeji ubytování uzavřených v letech 2014 a 2015 přímo mezi žalovanou a/nebo její dceřinou společností Apartotel, S. A. a zprostředkovatelskými subjekty uvedenými v rozhodnutí, které obsahovaly výslovnou podmínku, že v Evropské unii je prodej možný pouze v případě spotřebitelů, kteří jsou státními příslušníky zemí uvedených ve smlouvě nebo kteří mají v těchto zemích bydliště; nebo alternativně úplný seznam těchto smluv, u každé ze stran s uvedením zahrnutých hotelů žalované, povoleného území prodeje a doby platnosti smlouvy.

iii. Dokumenty, tabulky nebo studie, které má žalovaná k dispozici a z nichž vyplývá celkový roční obrat žalované od roku 2014 do současnosti (2021) v souvislosti se všemi smlouvami o prodeji ubytování v hotelových resortech žalované, a dále dokumenty, tabulky nebo studie, které má žalovaná k dispozici a z nichž vyplývá nebo z nichž lze vyčíst procentní podíl tohoto obratu, který byl uskutečněn na základě 4 216 smluv o prodeji ubytování v hotelových resortech žalované identifikovaných Evropskou komisí od roku 2014 do současnosti (2021).

iv. Dokumenty, které má žalovaná k dispozici a v nichž je obsažen nebo z nichž přesně, odhadem či přibližně vyplývá za období od ledna 2014 do konce platnosti poslední z výše uvedených 4 216 smluv o prodeji ubytování (který pravděpodobně nastal později než v prosinci 2015):

1) počet spotřebitelů s bydlištěm v Portugalsku, kteří se ubytovali ve 140 hotelech vlastněných žalovanou, jež jsou předmětem smluv o prodeji ubytování obsahujících omezující ustanovení;

2) průměrný počet nocí, které spotřebitelé strávili v těchto hotelech žalované.

v. Dokumenty, které má žalovaná k dispozici a v nichž jsou obsaženy nebo z nichž vyplývají nejnižší, průměrné a nejvyšší konečné ceny za ubytování podle typu ubytovací jednotky pro každý hotel ve 140 hotelech zahrnutých do smluv o prodeji ubytování s omezujícími ustanoveními, a to jak v případě prodeje neelektronickými prostředky, tak i v případě prodeje on-line, a jejich časový vývoj od ledna 2014 do prosince 2020.

vi. Dokumenty, které má žalovaná k dispozici, včetně studií trhu zadaných nebo pořízených žalovanou, v nichž jsou obsaženy nebo z nichž mohou být vypočítány tržní podíly žalované a jejích hlavních konkurentů (nebo jejich odhady) v období od ledna 2014 do konce platnosti poslední z výše uvedených 4 216 smluv o prodeji ubytování, a to v každém členském státě Evropské unie.

vii. Dokumenty, které má žalovaná k dispozici, včetně studií trhu zadaných nebo pořízených žalovanou, které popisují nebo z nichž lze odvodit různé typy nebo profily hostů ubytovaných v různých třídách hotelů v rámci 140 hotelů, k nimž se vztahují kupní smlouvy s omezujícími ustanoveními uvedené v rozhodnutí, jakož i jejich průměrné spotřební návyky.

2. Přístup k dotčeným dokumentům bude omezen na strany sporu, jejich právní zástupce a znalce vázané povinností mlčenlivosti.

3. Informace obsažené ve výše uvedených dokumentech může žalobkyně využít výhradně pro účely podání žaloby na náhradu škody způsobené porušením soutěžního práva, k žádnému jinému účelu nesmí být využity.“

2 Poté, co žalovaná podala odvolání, Tribunal da Relação (Odvolací soud) napadený rozsudek v plném rozsahu potvrdil.

3 Supremo Tribunal de Justiça (Nejvyšší soud, Portugalsko; dále jen „Nejvyšší soud“) vydal dne 7. února 2024 předběžné rozhodnutí o přípustnosti kasačního opravného prostředku.

Rozhodnutí obsahuje následující pasáže:

„[omissis]

Neexistuje tedy precedent ze strany zdejšího Nejvyššího soudu, kromě toho je věc velmi komplexní a vyžaduje náročnou exegezi, neboť se neobejde bez současné analýzy předpisů vnitrostátního i unijního práva, a to s ohledem na stávající judikaturu Soudního dvora v této oblasti (viz rozsudky ve věcech C-163/21, body 67 a 68, a C-57/21, body 72 až 77).

[omissis]

[omissis]“ [Odůvodnění přípustnosti opravného prostředku]

- 4 **Otázka, kterou se Nejvyšší soud zabývá** v rámci „zvláštní žaloby na určení povinnosti ke zpřístupnění dokumentů“ podané společností ASSOCIAÇÃO IUS OMNIBUS proti společnosti MELIÁ HOTELS INTERNATIONAL, S. A. vyžaduje posouzení a použití vnitrostátního i unijního práva; zvláště je třeba objasnit, jakým způsobem je třeba vykládat a aplikovat čl. 5 odst. 1 až 3 směrnice 2014/104/EU ze dne 26. listopadu [2014] a články 12 a 13 Lei n.º 23/2018 (zákon č. 23/2018) ze dne 5. června, zejména pokud jde o splnění požadavků na věrohodnost, nezbytnost a přiměřenost, na nichž závisí přijetí opatření ke zpřístupnění informací požadovaných v projednávané věci.

Nároky formulované žalobkyní rovněž vyžadují posouzení, výklad a použití předpisů unijního práva.

Navrhovatelka se domnívá, že je namístě podat žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, a formuluje konkrétní otázky, které mají být položeny.

Máme za to, že na základě judikatury (vnitrostátní i unijní) a doktríny není vnitrostátní soud povinen předložit předběžnou otázku pouze v případě, že je problematika natolik zřejmá, že neponechává žádný prostor pro rozumné pochybnosti o výkladu ke způsobu jejího řešení (doktrína *acte clair*).

V zásadě a obecně platí, že podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce je v souladu s čl. 267 druhým a třetím pododstavcem SFEU zcela fakultativní.

Z tohoto pravidla však existují výjimky.

Jedna z nich vyplývá z čl. 267 třetího pododstavce SFEU, podle něhož je předložení předběžné otázky povinné, pokud otázka vyvstane před „soudem členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva“, tedy pokud otázka vyvstane před vnitrostátním soudem rozhodujícím v posledním stupni, což je případ Nejvyššího soudu.

Je však nesporné, že ani povinnost soudního orgánu rozhodujícího v posledním stupni, tedy Nejvyššího soudu, předložit Soudnímu dvoru předběžnou otázku, není absolutní.

Z tohoto pravidla existují výjimky, přičemž jedna z nich se vztahuje na případy, kdy norma, která má být použita, je natolik jasná a zřejmá, že neponechává žádný

prostor pro rozumné pochybnosti (v tomto ohledu viz Mariana Nogueira Sá, *Artigo 267 TFUE: Lex Imperfecta? Das Consequências da Omissão do Reenvio Prejudicial à Luz da Lei Civil Portuguesa*, s. 24 a násl., kde autorka s odkazem na rozsudek Soudního dvora ve věci Cilfit uvádí tři situace, za nichž je vnitrostátní soud, třebaže rozhoduje v posledním stupni, zproštěn povinnosti požádat o rozhodnutí o předběžné otázce).

Tato výjimka z povinnosti podat žádost o rozhodnutí o předběžné otázce spočívá v tom, že „vnitrostátní soud, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, si musí být jist, že daný výklad je jasný i ostatním soudům členských států a SDEU“ (Alessandra Silveira, *op. cit.* s. 4).

Proto, v souladu s bodem 44 rozsudku [Soudního dvora] ze dne 9. září 2015, Ferreira da Silva e Brito, „se vnitrostátní soud, proti jehož rozhodnutí není přípustný opravný prostředek podle vnitrostátního práva, musí obrátit na Soudní dvůr, aby tak zabránil riziku nesprávného výkladu unijního práva“ (citovala a poznámkami opatřila Alessandra Silveira, *op. cit.*).

Z toho vyplývá, že nepředložení předběžné otázky by mohlo znamenat ohrožení účinné soudní ochrany práv, která unijní právo přiznává jednotlivcům.

S ohledem na judikaturu SDEU je třeba dospět k závěru, že vnitrostátní soud rozhodující v posledním stupni musí „splnit svou povinnost předložit věc, kdykoli má nejasnosti týkající se unijního práva“.

Této povinnosti se zproští pouze v případě, že dospěje k závěru, že „otázka není relevantní, nebo dotčené ustanovení unijního práva již bylo Soudním dvorem vyloženo, nebo správné použití unijního předpisu je natolik zřejmé, že neoponechává žádný prostor pro rozumné pochybnosti o výkladu“ (Alessandra Silveira, *op. cit.* s. 14).

V projednávaném případě, jak se ostatně uvádí v předběžném rozhodnutí o přípustnosti kasačního opravného prostředku, je otázkou, jakými kritérii „se má řídit splnění požadavků na věrohodnost, nutnost a přiměřenost pro účely uplatnění mechanismu přístupu ke konkrétním dokumentům LPE, zejména zda pro tento účel postačuje pouhý odkaz na rozhodnutí Evropské komise o porušení předpisů“.

Není známo žádné rozhodnutí Nejvyššího soudu o otázce, která je předmětem sporu v této v této věci.

Jak jsme uvedli v našem výše uvedeném předběžném rozhodnutí, „neexistuje [...] precedent ze strany zdejšího Nejvyššího soudu, kromě toho je věc velmi komplexní a vyžaduje náročnou exegezi, neboť se neobejde bez současné analýzy předpisů vnitrostátního i unijního práva, a to s ohledem na stávající judikaturu Soudního dvora v této oblasti (viz rozsudky ve věcech C-163/21, body 67 a 68, a C-57/21, body 72 až 77)“.

Jak správně uvádí navrhovatelka, projednávaná věc se týká „výkladu a použití norem, jež mají svůj původ ve směrnici o žalobách na náhradu škody, konkrétně v čl. 5 odst. 1 této směrnice, a v požadavku na věrohodnost nároku na náhradu škody stanoveném v této směrnici“, a protože je Nejvyšší soud vnitrostátním soudem rozhodujícím v posledním stupni, tato nejasnost musí být předmětem předběžné otázky podle čl. 267 písm. b) SFEU.

[omissis]

[omissis] [Předběžná otázka tak, jak ji navrhla navrhovatelka v řízení o kasačním opravném prostředku]

- 5 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy se Nejvyšší soud domnívá, že je vhodné přerušit řízení a předložit Soudnímu dvoru předběžnou otázku podle článku 234 Smlouvy o ES (systém k ochraně základní zásady právního řádu [Unie]: zásady jednotného výkladu unijního práva).

[omissis]

II. Rozhodnutí

[Poté, co byli účastníci řízení v tomto smyslu informováni, vyjádřili se k žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podané Soudnímu dvoru. Nejvyšší soud usnesením rozhodl, že je vhodné přidat první předběžnou otázku, protože kladnou odpovědí na tuto otázku by se daný problém vyřešil. Nejvyšší soud prostřednictvím usnesení, které je součástí této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, pokládá následující předběžné otázky].

S ohledem na výše uvedené a v souladu s výše citovanými ustanoveními bylo rozhodnuto, že v řízení o opravném prostředku nelze pokračovat, a Soudnímu dvoru Evropské unie byly k rozhodnutí předloženy následující předběžné otázky s tím, že do vydání rozhodnutí Soudního dvora se řízení přerušuje:

1. Je čl. 5 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU ze dne 26. listopadu 2014 použitelný na žalobu na přístup k důkazním prostředkům, podanou před podáním žaloby na náhradu škody ve smyslu čl. 2 odst. 4 této směrnice?

V případě kladné odpovědi na předchozí předběžnou otázku:

2. Vyžaduje požadavek na věrohodnost nároku na náhradu škody podle čl. 5 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU ze dne 26. listopadu 2014, aby žalobce v každém případě prokázal, že v projednávané věci je pravděpodobnější, že zastoupeným spotřebitelům, v tomto případě spotřebitelům s bydlištěm v Portugalsku, byla způsobena škoda, než že způsobena nebyla?

3. Mohou vnitrostátní soudy založit kritérium věrohodnosti nároku na náhradu škody podle čl. 5 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU ze dne 26. listopadu 2014 pouze na existenci rozhodnutí přijatého příslušnými orgány v oblasti hospodářské soutěže? Zejména, jaký vliv má na tuto analýzu skutečnost, že jde o rozhodnutí přijaté v postupu při narovnání, týkajícím se vertikálního porušení unijního soutěžního práva z hlediska účelu?

[*omissis*]

Lisabon, 4. března 2024 [vnitrostátní postup]

PRACOVNÍ DOKUMENT